

MOLL WENDÉN

VÄGFORUM 2024

Så kan offentlig upphandling bli en drivkraft i omställningen

- särskilt om gröna strategier och kravställning,
vikten av att ha koll på sina underleverantörer samt
uppföljning

Advokat & delägare Catharina Piper
Stockholm, den 20 mars 2024, kl. 13.50—14.15

Om oss

- Moll Wendén Advokatbyrå är en affärsjuridisk fullservicebyrå, som har kontor i Malmö. Vi startade i nuvarande form år 2003 och är nu mer än 40 medarbetare.
- Bland våra klienter finns bl.a. startups, myndigheter, små- och stora företag, stora koncerner etc.
- Vi arbetar utifrån våra värderingar: kvalitet, laganda och ödmjukhet.

Specialistområden

- Arbetsrätt & Bemanning
- Bygg & Fastighet
- Företagsöverlåtelser & Investeringar
- Försäljning & Compliance
- Immaterialrätter, Marknadsföring & IT
- Tvistelösning
- Offentlig upphandling & Förvaltningsjuridik

Agenda 20 mars 2024

- Inledning
- Särskilt för upphandlande myndigheter (UM) att tänka på vid upphandling
- Särskilt för leverantörer att tänka på vid upphandling
- Kravställning och strategier
- Avslutande diskussion

Inledning

Den ofantliga upphandlingen

Lite statistik

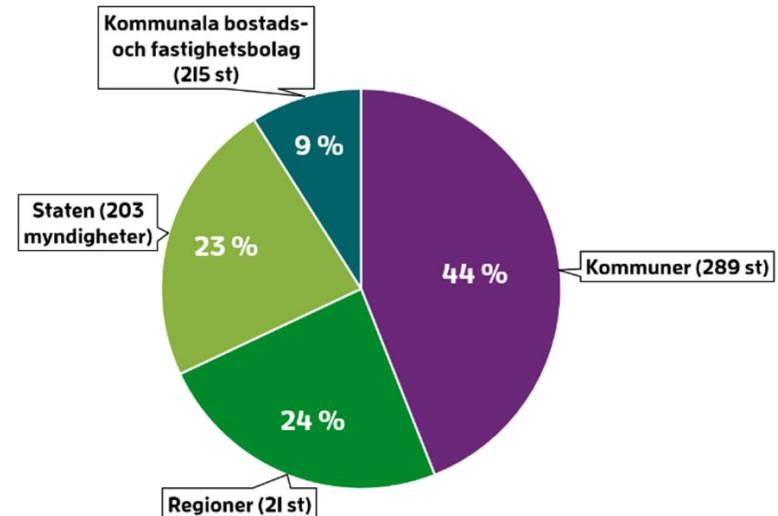
- Ca 880 miljarder kr per år (ca en sjättedel av BNP).
- Annonseringsstatistik:
  - Fler upphandlingar annonseras på våren än hösten, allra flest i mars månad.
  - Flest annonserade upphandlingar: Trafikverket (ca 700) följt av Stockholms stad (ca 400) och Göteborgs stad (ca 350).
  - Kommuner står för ca 70 % av alla annonserade upphandlingar. I värde är tjänsteupphandlingar störst (ca 50 %).
  - Transporter (exkl. avfallstransporter) är den tredje största branschen som upphandlas, efter anläggningsarbeten och medicinsk utrustning.
  - Utmärkande för transporter: få upphandlingar, höga värden. Därtill ofta "inbakat" i andra upphandlingar.
- Anbudsstatistik:
  - I genomsnitt kommer det in ca 5,4 anbud per annonserad LOU-upphandling. Vid upphandling enligt LUF i genomsnitt 6,0 anbud.
  - Vid ca 40 procent av de direktivstyrda upphandlingarna inkommer det endast 1 eller 2 anbud.
  - Ramavtalsupphandlingar lockar fler anbud (8,0 i snitt) än kontraktupphandlingar (3,6 i snitt).

• Avtalsstatistik:

- Ca 35 procent av anbuden leder till avtal.
- Flest vunna kontrakt inom bygg- och teknik; Sweco, WSP (ca 240 kontrakt vardera) följt av ÅF Infrastructure, Norconsult, Ramboll, Tyréns, Svevia, Peab Anläggning m.fl.

• Statistik kring överprövning och avbrytande:

- Mindre än 7 procent av upphandlingarna överprövas.
- Ca 15 procent av upphandlingarna avbryts.

Inledning

- Lagen om offentlig upphandling (LOU) reglerar i stort sett all offentlig upphandling vilket innebär att när kommuner, regioner, statliga myndigheter och vissa av deras bolag m.fl. upphandlande myndigheter (UM) ska anskaffa, köpa, hyra, leasa m.m. varor, tjänster eller byggentreprenader ska de följa LOU. LUF, LUFS och LUK gäller i vissa fall. Svenska upphandlingslagarna bygger på EU-direktiv.
- Bestämmelserna är olika över/under olika tröskelvärden samt beroende på vilken typ av upphandling som avses.
- Behov/marknadsanalys är av vikt inför de flesta upphandlingar.
- Konkurrensverket (KKV) utövar tillsyn enligt 21 kap. LOU/LUF och Upphandlingsmyndigheten (UHM) ger stöd (se t.ex. kriteriebiblioteket).
- Upphandlingslagstiftningen är en procedur- och förfarandelagstiftning, dvs. reglerar *hur* anskaffningar får ske, men vanligtvis inte *vad* som anskaffas. Lagstiftningen är till för att främja fri konkurrens och är en skyddslagstiftning för leverantörer (fri konkurrens och antikorrupktion). Det finns en brist på överrättspraxis samt vägledning och det är vanligt förekommande med rädsla att göra fel inom beställarorganisationer.

Altinget Artiklar Debatt Namn & karriär Nätverk

Dagens Samhälle

Nyheter Styrning & beslut Samhälle & välfärd Offentlig ekonomi Chef & arbetsgivare Opinion

Dagens industri START BÖRS MAR

Upphandlare kan göra med hållbara transporter

Klimatomställningen är mer angelägen än någonsin och upphandling genom att ställa krav på hållbara transporter. Viljan finns där men Transport kan lösa.

Upphandlingar ett samke. LO har gett ut en guide för att återta kontrollen.

”Kommunerna måste ställa hållbarhetskrav på transporter”

Politikerna behöver göra det möjligt att gå från ord till handling och koppla övergripande miljömål till verksamheten, skriver Ulric Långberg och Tina Thorsell, Fair Transport.

Publicerad: 14 december 2023, 05:20

Det här är opinionsmaterial

Åsikterna som uttrycks här står skribenten/skribenterna för.

Änke för LO-

st, avfallshantering, skolskjutsar, vård verksamhet för över 800 miljarder hänga branscher är offentliga

NY VÄGLEDNING FÖR UPPHANDLING AV FOSSILFRIA TRANSPORTER

Det finns stor potential i att använda offentlig upphandling som verktyg i omställningen till fossilfria transporter. I samband med ett webinarium den 29 mars, lanserade BioDriv Öst en ny vägledning för klimat- och miljökrav på fordon och drivmedel. Vägledningen tar sin utgångspunkt i Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier och underlättar upphandling i enlighet med nya lagkrav som förväntas börja gälla den 1 juni.

NSCHENS HEMSIDOR WEBB-TV PODI

tt webinarium den 29 mars om offentlig

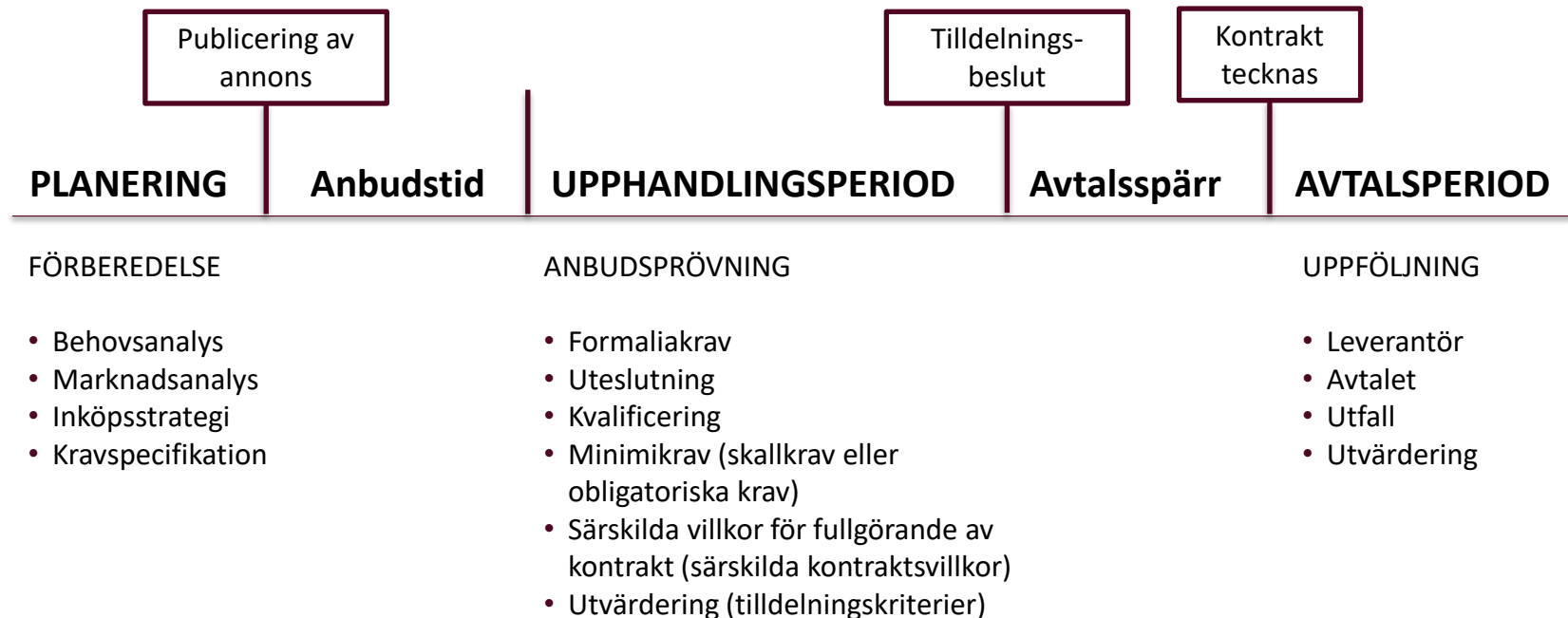
Några av transportbranschens utmaningar

- Transporter upphandlas inte för sig. Många transporttjänster konkurrensutsätts inte från upphandlande myndigheter då transporten ofta ”ingår” i andra avtal som kräver leverans, t.ex. skolmat, datorer och kontorsmaterial m.m.
  - Av vikt att ändå kommunicera/föra dialog med UM så att rätt typ av krav ställs.
- Upphandling av vinterväghållning, synes vara svårt att göra både beställare och leverantörer riktigt nöjda.
- Av vikt att upphandlande myndigheter får förståelse för att olika transport- eller leveransföremål har olika förutsättningar (se t.ex. UHM:s kriteriebibliotek).
- Av vikt att hitta rätt former framåt för att förbättra förutsättningarna för småföretagare. Hänsyn bör tas till SME.

Att tänka på särskilt
för upphandlande
myndigheter
(transport/hållbarhet)

Juridiska förutsättningar

Hållbarhetskrav – steg för steg

BEHOVS- OCH MARKNADSANALYS

Kartlägg marknaden och analysera resultaten

- Utforma frågor utifrån behovsanalysen.
  - För dialog på ett tidigt stadium.
  - Vid samtal, ha en agenda med frågor, se nedan (skicka till leverantören).
  - Vad har marknaden för hållbara lösningar att erbjuda för att täcka våra behov?
  - Vilka leverantörer finns det på marknaden?
  - Vad kan leverantörer bidra med idag? Vad är branschstandard idag inom hållbarhet?
  - Hur ser utvecklingen på marknaden inom hållbarhet ut?
  - Vad tror vi oss veta om framtidens hållbara varor/tjänster på marknaden (1-5-10 år)?
  - Finns det risk för oskäligen arbetsvillkor eller osunda underleverantörskedjor inom branschen?
  - Är det pris eller kvalitet som skapar konkurrens på marknaden?
  - Fråga alltid leverantörer om de känner till någon bra eller mindre bra upphandling som de har varit med i?
- Inhämta information från olika källor. Exempelvis
  - Egna organisationer, kollegor eller branschorganisationer .
  - Rådfråga andra upphandlande myndigheter – nyttja offentlighetsprincipen till er fördel.
  - Granska egna och andras upphandlingsdokument m.m.
- Genomför marknadsdialog med leverantörer!
  - T.ex. RFI, remiss, OPI.
  - Vid RFI tänk bredare, t.ex. att man kan skicka ut ett avtalsförslag, utvärderingsmodell, förslag till särskilda villkor för kontrakt etc.
- Analysera resultaten.
  - Vad måste vi tänka på vid utformningen av upphandlingen? Finns konkurrens? Finns lösning för våra hållbara behov på marknaden eller krävs nytänk, hållbara och innovativa lösningar?
- Viktigt att tänka på de upphandlingsrättsliga principerna som likabehandlingsprincipen, att inte särbehandla någon, jäv och om möjligen även andra lagar.

Offentlig-privata innovationssamarbeten (OPI)

- OPI - en processmetod som använts i Danmark i några år där ett färdigt modellavtal har tagits fram.
  - Exempel på OPI som pågår nu i Danmark – att styra trafikljusen i form av bilarnas GPS.
  - Sveriges första riktiga OPI har skett i Helsingborg (Helsingborg – NSR – avfallshantering)
- Offentlig-privata innovationssamarbeten (OPI) – en processmetod (fördjupad marknadssdialog)
  - Alternativ till förkommersiell upphandling och underlättar efterföljande upphandling
    - T.ex. lösningar för fördelning av immateriella rättigheter för att undvika framtida jäv etc.
- OPI är ett ömsesidigt samarbete mellan upphandlande myndighet och leverantör om gemensamma utvecklingsmål
  - Ingen ersättning till leverantören (beroende på hur OPI finansieras kan visst vederlag ges)
  - Båda parterna står på samma sida/jämlika aktörer. Två parter, en offentlig och privat som arbetar mot gemensamt definierade utvecklingsmål utifrån ett explorativt angreppssätt
- God idé att annonsera en partner för en OPI?
  - En ev. upphandling därefter ska formuleras så att fler kan vara med och bjuda samt resultatet ska vara tillgängligt

Att tänka på särskilt för
leverantörer i korthet

Planering, förberedelser & dialog

- Påverka upphandlingen innan upphandlingen påbörjas.
- Ha konton hos t.ex. Tendsign, e-Avrop, Kommers, Tendium samt hos vissa myndigheter som har egna system (t.ex. Polisen och Trafikverket).
- Skräddarsy er prenumeration gällande rätt CPV-koder och nyckelord.
  - Även om ni själva inte kan delta i alla upphandlingar kan ni få bättre förhandskoll på när transporter aktualiseras (om ni t.ex. prenumererar på upphandlingar om skolmat eller kontorsmaterial).
- Ställ många frågor i upphandlingen (skaderekvisitet). Uppmärksamma UM på när kravställningen på t.ex. skolmatsleveranserna gör det svårt för er att fullgöra ert transportuppdrag på ett bra sätt.
- Ha löpande kontakt med de beställare som du vill arbeta med (inte bara när det är en upphandling på gång).
- Utvärdera och analysera efter upphandlingar – kontakta upphandlaren och för en dialog kring vad som avgjorde och vad ni kunde ha gjort bättre.

Kort om kravställning, villkor,
kriterier, uppföljning och
strategier (för bl.a. en grön
omställning)

Hållbarhetskrav, kriterier och villkor

- När är det relevant att ställa hållbarhetskrav, kriterier och villkor?
- Hållbarhetskrav måste vara relevanta för den aktuella upphandlingen.
- Av vikt att hållbarhetskrav har samband med föremålet för upphandlingen (varan, tjänsten, byggentreprenaden) samt att kraven inte är onödigt långtgående i förhållande till sitt syfte (proportionerliga och ej diskriminerande).
- Krav kan t.ex. avse föremålet för upphandlingens prestandaegenskaper, funktioner och standarder.
  - Krav på utförande av tjänsten (t.ex. skolskjuts med miljöbilar).
  - Krav på byggentreprenaden (t.ex. vilka transporter som tillåts).
- De grundläggande principerna för offentlig upphandling i 4 kap. 1 § LOU.

Anbudsutvärdering ur ett hållbarhetsperspektiv

Utvärderingskriterier (ej lägsta pris)

- Utesluter inte leverantörer
- Lämpligt för långtgående miljöprestanda
- LCC-kostnadsberäkning
- TCO-beräkning
- Modeller för utvärdering
  - Optimerar kvalitet i förhållande till kostnaden för och nyttan av kvalitet samt sänkta transaktionskostnader.
  - Bidra till att UM faktiskt får det man betalar för, även i fall när kvalitet är svår att mäta.

Utvärderingskriterier

- Om "*lägsta pris*" används i utvärderingsmodellen måste hållbarhetskraven ställas som absoluta krav dvs. även villkor för fullgörande (minimikrav).
- Om "*bästa förhållandet mellan pris och kvalitet*" används som utvärderingsmodell kan miljökrav ställas som en kombination av kvalificeringskrav, tekniska specifikationer och/eller tilldelningskriterier. Det är av vikt att tänka på att ge dessa krav hög vikt vid utvärderingen för att det ska få genomslag vid tilldelningen.
- I utvärderingen "*livscykelkostnad*" kan hänsyn tas till faktorer som har en direkt ekonomisk fördel (t.ex. kostnaderna för underhåll, energiförbrukning och avfallshantering) men även andra faktorer (t.ex. utsläpp, klimatpåverkan och hälsoskydd) som inte direkt går att kostnadsberäkna.

Landskronamodellen – särskilt villkor för fullgörande av kontrakt

En modell för socialt ansvarstagande

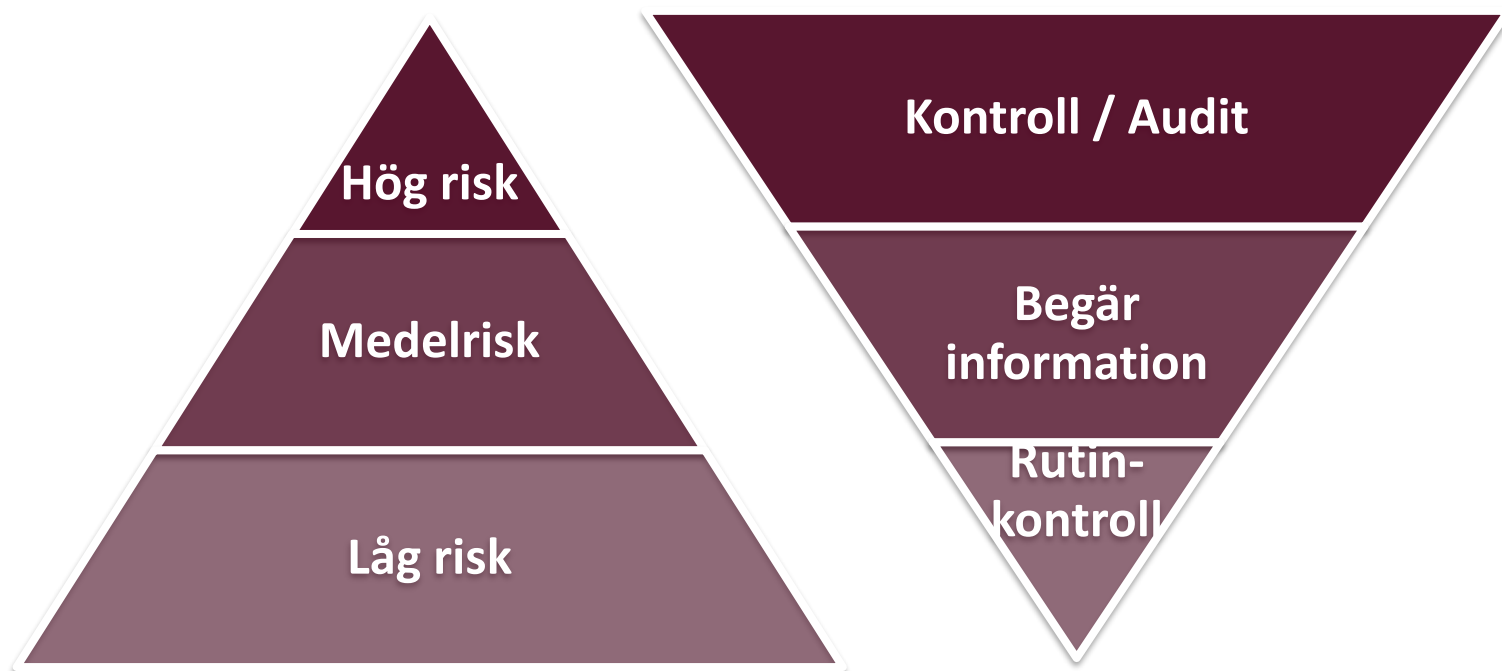
- Landskrona stad har utvecklat en modell som innehåller ett antal sociala krav, som publiceras i kommunens förfrågningsunderlag.
- Anbudsgivare får välja minst ett (1) socialt krav som anbudsgivaren förbinder sig att uppfylla under avtalstiden.
- Anbudsgivaren ska i sitt anbud redogöra för hur den avser att arbeta med socialt ansvarstagande.

Landskrona stads urval av sociala krav

1. Tillgänglighet/mångfald
  2. Tar emot praktikanter
  3. Medverkar i utbildningar/arbetsmarknadsinsatser som Landskrona stad arrangerar
  4. Studiebesök
  5. Skolpraktik
  6. Resursjobb
  7. Feriejobb
  8. Samverkan
- Hur kan vi anpassa detta till transportsektorn?

Checklista för uppföljning

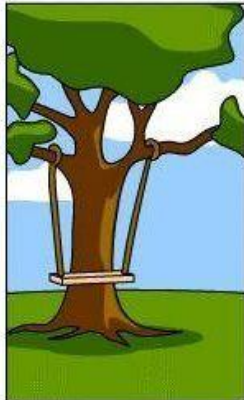
Riskklassificering av leverantörer

Varför entreprenadvister uppstår

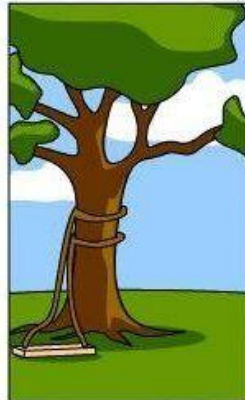
Hur beställaren förklarade det

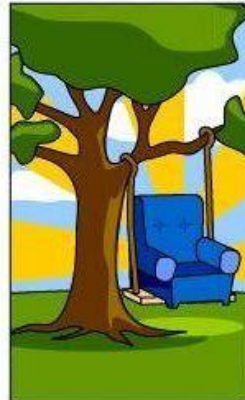
Hur projektledaren såg det

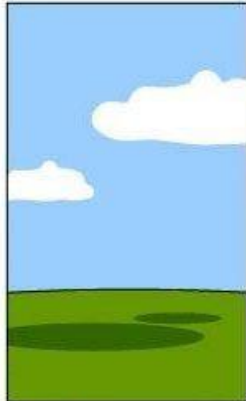
Hur arkitekten ritade det

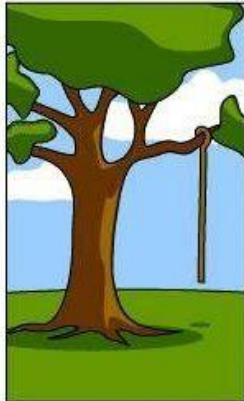
Hur ingenjören ritade det

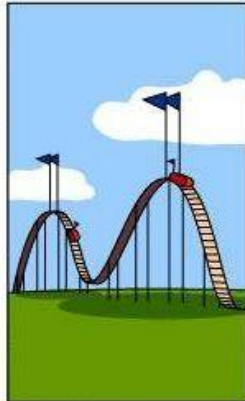
Hur konsulten beskrev det

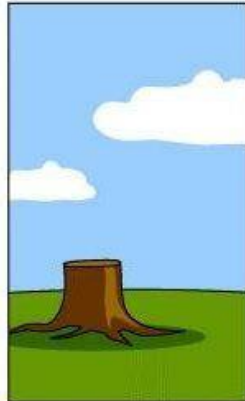
Hur arbetet dokumenterades

Vad entreprenören gjorde

Vad entreprenören fakturerade för

Hur det blev underhållet

Vad beställaren egentligen behövde

Bilden heter "varför *entreprenadvister*" uppstår, men finns det beröringspunkter med er verksamhet också?

Avslutning och frågor

Tack!

Har du några frågor?

Catharina Piper

Advokat / partner

+46 733 77 50 99

catharina.piper@mollwenden.se